

וסיודות מאדווי הקלעים בדאון בלעזי ומדחק
ציון דודי היסטורי בדרסלב

ספר

ליקוטי מוהר"ן

עם ביאור משולב
באר היטב

מאמר לכו חזו מתוך הספר
ותפילה לל"ג בעומר

ספר

ליקוטי מוהר"ן

עם ביאור משולב

באר היטב

הפותח שער ללימודי ועסקי הספר הקדוש, ומאיר עיני המחכים ומצפים אותו לדרוש, ללמוד ולהבין ולשוש אותו משוש, כי מגדל תעלומות דרכיו וסגנונו בדרוש והחידוש, נדמה הוא כספר חתום שלא ניתן בו לדרוש, על כן הידים תרפינה וכל לבב אנוש, ועתה יגדל נא כח ה' המוציא לאור תעלומות, להאיר ולפתח לפני כל אחד את התורות הגדמות כסתומות, בביאור צח ובהיר המשובב נתיבות ומפענח נעלמות, כל תיבה ותיבה בפשט הפשוט מבארות, והיה כל העקוב למישור גם באסמכתאות והראיות, ואף גם עצות לעובדא ולמעשה ויקרת הסגולות, אשר מתוך בתרי דבריו הקדושים דלה גדלות, ואת דרכי העבודה ושערי התשובה מגלות, עדי תמלא הארץ דעה בצמיחת קרן משיחנו במהרה בימינו להתגלות

אשר חנני השי"ת ברוב רחמיז וחסדיו

שמואל משה קרמר

ב'אאמו"ר הרה"ח ר' אהרן לייב זצ"ל

שנת תשפ"ה לפ"ק

ירושלים עיה"ק תובב"א

ליקוטי מזהר"ן

כל הזכויות שמורות למו"ל

מכון מעיינות - 050-4167518

4141272@gmail.com

להערות והארות (בכתב)

מען המחבר:

רחוב יוחנן מזורחי 8 ירושלים

סדר ועימוד

עיצוב כריכה ושערים:

מאמר לכו חזו

מבוא

מאמר קצר זה נאמר על ידי רבינו ביום ד' אייר תק"ע, עת שיצא מהעיר לאדיזין, בדרכו מברסלב לאומן, שאליה נסע על מנת להסתלק ולהיטמן בבית החיים הקדוש דשם, כידוע. רבים ליוו אז את רבינו הקדוש בדרכו, ואז ענה ואמר: "אף על פי כן, אין דור יתום" - כלומר שיש תקוה גם לדורות האלו לזכות להארת התורה על ידי הצדיקים^א.

אחר כך פתח במאמר זה, בו מבאר שהבטחת רשב"י שלא תשתכח התורה מישראל, תהיה על ידי ספר הזוהר שגילה. ומגלה את הרמזים של הבטחה זו בשמו של יוחאי, ובהמשך מגלה את הסוד הרמוז בשם 'שמעון' ובשם 'נחמן'^ב.

אף שרבינו גילה מאמר זה בערוב ימיו, ולכאורה היה מתאים להדפיסו בחלק ב' של הליקו"מ, כמו שאר התורות שנאמרו אז, בכל זאת, כשהדפיס מוהרנ"ת את המהדורה השניה של הליקוטי מוהר"ן העמיד את המאמר הזה בראשו, להיות כעין הקדמה לספר, שכן בו מתבאר כי הבטחת רשב"י "בזוהר דא יפקון מן גלותא" - בזוהר זה יצאו מן הגלות, יוצאת לפועל בדורנו על ידי הספר הקדוש הזה (כפי שיבאר להלן)^ג.

עוד על ענין זה העתיק בכוכבי אור מכתב יד הרב מטשעהרין (בסוף חלק שיחות וסיפורים), וזה לשונו: "שמעתי שאחד מאנשי שלומנו נסע לאיזה מחוז ובא לאיזה עיר במרחקים, ולא היתה לו שום הכרות עם שום איש. וילך לבית הרב להתאכסן אצלו, כי הפליגו לו בשבח הרב הנ"ל כי הוא איש ישר ולמדן גדול ומקובל, על כן בא אליו. וכשבא לביתו ראה הספר ליקוטי מוהר"ן מונח על

הערות

א. ובפשטות, כוונתו בתיבות "אף על פי כן" היא, שהגם שעסק אז בפועל בהכנות הנשגבות להסתלקותו, שכן הנסיעה לאומן היתה התחלה והכנה לכל התקונים של הסתלקותו (כלשונו בימי מוהרנ"ת סי' מו), ואם כן לכאורה תשאר עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. ועל כך ענה ואמר אף על פי כן 'אין דור יתום' וכו', וכפי שיבאר במאמר זה, שהצדיק נשאר בעולם גם אחר הסתלקותו.

ב. על פי חיי מוהר"ן סי' קפט, ובימי מוהרנ"ת סי' מה - מח.

ג. וכפי שאמר רבינו בעצמו (חיי מוהר"ן סי' שמו), בזה הלשון: "שהספר הקדוש שלו 'ליקוטי מוהר"ן' שיצא בעולם, הוא אתחלתא דגאולה וכו'". אחר כך אמר בפירוש שהלימוד בחיבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאולה במהרה בימינו אמן.

שולחנו, ותכף שאל להרב מאין לכם זה הספר, השיב הרב, וכי גם אתם ידעתם אותו ומי מחברו? ענה להרב הלא אני מכיר גם את המחבר בעצמו וגם אני מקורב אליו (ברסלב חסיד). השיב הרב, אמרו באמת יש לכם איזה תפיסה בספר הזה? אמר האיש לפי מדרגתי אני תופס. השיב הרב אַדְמָה כי אין שום אדם תופס גדולת הספר הזה.

"ואמר עוד: הלא תראו בעיניכם שבתחילת הספר תכף אחר השיר, נכתב המאמר מרבי שמעון בר יוחאי, ומה שייכות לכתבו בתחילת הספר היקר הזה? אמר האיש הנ"ל אדרבא אמרו אתם, אמר לו נראה שרבונו ז"ל רמז שיש בו נשמת רבי שמעון בר יוחאי, כי 'רבי שמעון בן יוחאי' גימטריא 'רבי נחמן בן שמחה' וכו'".

ולפי דרכנו למדנו, שבספר הקדוש הזה מתקיים מה שמביא הרוקח בהקדמת ספרו, וזה לשונו: "כל אדם צריך לרשום שמו בספרו", ומביא ראיות ממדרשי חז"ל שרמזו בתיבות הראשונות את הגימ' של שם התנא שחיבר את המדרש⁷. ומה נפלא לפי זה שאכן התיבות הראשונות של הליקוטי מוהר"ן הם "רבי שמעון בן יוחאי" שהוא בגימ' "רבי נחמן בן שמחה".

מוהרנ"ת פותח בשבח ההתגלות הנפלאה

שבמאמר זה:

לְכוּ חֲזוּ אֶת גּוֹדֵל מַפְעָלוֹת ה'־, אֲשֶׁר יִתְגַּלּוּ בַּהֲתַגְלוֹת הַנִּפְלָא מִסּוּד גְּדֻלַּת הַתֵּנָא הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי ז"ל.

רבינו פותח בהבטחת רבי שמעון בר יוחאי:

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי הִבְטִיחַ שְׁלֵא תִשְׁתַּבַּח תּוֹרַת מִיִּשְׂרָאֵל, וגם הבטיח שדבר זה יהיה עַל יָדוֹ, כלומר, שהוא יפעל ענין זה שלא תשתבח התורה מישראל.

עתה מביא ראיות לשני חלקי ההבטחה:

המקור לעצם ההבטחה 'שלא תשתבח תורה' הוא: **פְּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבּוּתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָּה (שבת קלח:); פְּשֻׁנְכֵנוּ רַבּוּתֵינוּ לְפָרֶם, הוא בית המדרש שביבנה⁸, אָמְרוּ חֲכָמִים: עֲתִידָה תּוֹרָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים בְּסוֹף הַגְּלוּת, שֶׁתִּשְׁתַּבַּח מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי כֵן דִּרְשׁוּ מִדְּבַרֵי הַנְּבִיא (עמוס ח, יא-יב) "הנה ימים באים וכו' יושטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו", שמשמעותו שהתורה תשתבח מישראל. ולעומתם נענה וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן**

הערות

ד. כגון מדרש 'תנא דבי אליהו' מתחיל בתיבת 'ויגרש' שעולה בגימ' 'תנא דבי אליהו'. וכן מדרש תדשא מתחיל בתיבת 'תדשא' שהיא בגימ' 'זה רבי פינחס בן יאיר', כי הוא שחיבר מדרש זה. וכן בתחילת מדרש רבה מוזכר 'ואהיה ששעושים' שעולה בגימ' 'רבי הושעיה רבה'. עיין שם ברוקח עוד כמה וכמה דוגמאות לענין זה.

ה. הוא לשון הפסוק (תהלים מז, ט): "לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ", ומוהרנ"ת דקדק ופתח בפסוק זה דווקא, אשר שייך לענין המאמר, שכן מאמר זה מגלה את סוד הרמזים שבשמות: יוחאי, שמעון, נחמן, ובגמ' (ברכות ז: דרשו: "מנא לן דשמא גרים" – מאין לנו ששמו של אדם משפיע על מהותו ומרמז על עתידו, "אמר רבי אליעזר: דאמר קרא לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ – אל תקרי שמות אלא שמות", נמצא שסוד רמזי השמות נלמד מפסוק זה, והוא שייך ביותר לענייננו.

ו. המכונה 'כרם' על שם שהיו יושבים בו שורות שורות ככרם, עיין רש"י שבת דף ל"ג ע"ב ודף קלח ע"ב.

ומזריח את אור התורה ומונע את שכחתה, גורם שייצאו בני ישראל מן הגלות^ז. ובזה נתבאר מה שכתב בתחילת המאמר, שהבטחת רשב"י ש"התורה לא תשכח", היא דווקא "על ידו" בעצמו, כי אכן רשב"י חיבר את ספר הזוהר שימנע את שכחת התורה.

מוסיף לגלות את הסוד הנסתר בפסוק 'כי לא תשכח מפי זרעו':

וְעַתָּה, אַחֲרֵי שֶׁנִּתְבָּאֵר עֲצֵם הַבְּטָחַת רִשְׁבִּי, בּוֹא וּרְאֵה וְהִבֵּן אֵיךְ בִּפְסוּק זֶה עֲצָמוּ שֶׁהֵבִיא רִשְׁבִּי מִתְּגִלִּים נִפְלְאוֹת נִסְתָּרוֹת שֶׁל תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה, כִּי עַל פֶּן כִּמּוֹן רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי עֲצָמוּ כְּשֶׁאִמַּר שֶׁלֹּא תִשְׁכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, דּוּקָא עַל זֶה הַפְּסוּק "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֶרְעוֹ", כִּי בְּאִמַּת בְּזֵה הַפְּסוּק בְּעֲצָמוּ מִסְתַּתֵּר הָאוֹר שֶׁל רוֹי הַתּוֹרָה, וְבוֹ מְרָמֵז וְנִסְתָּר סוּד הַזֶּה. שְׁעַל יְדֵי זֶרְעוֹ שֶׁל יוֹחָאִי, שֶׁהוּא רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, עַל יְדוֹ לֹא תִשְׁכַּח הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל.

וחלקו של רשב"י נרמז בפסוק זה, כי סופי תבואתו של זה הפסוק כי לא תשכח מפי זרעו

בן יוחאי שהתורה לא תשכח מישראל. והביא ראיה לזה ממה שְׁנִאָמַר בפסוק (דברים לא, כא): "וְעֲנֵתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵינוּ לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֶרְעוֹ", ולשיטתו פסוק זה נדרש על כללות התורה (לא רק על פרשת השירה), ויש בפסוק זה הבטחה שלעולם לא תשכח התורה מישראל^ז.

עתה יביא ראיה גם לחלק השני שבהבטחה, שעל ידו לא תשכח התורה:

מדברי רשב"י הנ"ל עדיין לא נתבאר איך ועל ידי מי תתקיים ההבטחה שהתורה לא תשכח. אכן כבר נתבאר לעיל שרשב"י אף הבטיח שהיא תתקיים "על ידו", היינו על ידי רבי שמעון בעצמו, וְכַמְבָּאֵר דְּבַר זֶה בְּזֵהָר (נשא דף קכד:) וזה לשונו: 'בְּהַאי חֲבוּרָא דְּאִיהוּ סִפְרֵי הַזֶּהָר יִפְקֹן בְּהַ מִן גְּלוּתָא' – על ידי חיבור זה, שהוא ספר הזוהר, ייצאו מן הגלות.

ביאור הדבר: כי ידוע שעיקר מהותה של הגלות היא הנפילה ח"ו לגלות רוחנית, של שכחת התורה, ושעבודי הגלות הגשמית תחת אומות העולם, אינם אלא תוצאה של גלות רוחנית זו. וממילא, אור הזוהר שמאיר

הערות

ז. בליקוטי הלכות (גביית חוב מהיתומים ג) מבאר ששניהם אמת, ואלו ואלו דברי אלוים חיים, כי רבותינו ז"ל ראו את הנפילה הגדולה שתהיה בדורות האחרונים, עד לבחינת 'מקומות המטונפים' הרחוקים מכבודו 'יתברך', שזה בחינת שכחת התורה, וזהו אכן המצב בדורותינו אלה. ולפי עומק הנפילה הרי שהעומד במצב כזה אין לו שום כוח אפילו לחפש ולבקש לצאת מנפילתו, ואזי אין תקומה חס ושלום להנופלים. אבל רשב"י הבטיח שאף על פי כן 'לא תשכח', וזה מתקיים על ידו דייקא, כלומר על ידי שה' יתברך חמל עלינו והוריד צדיקים גדולים בבחינת רבי שמעון בר יוחאי, שאור תורת הנסתר והעצות החדשות שגילו מאירים גם בעמקי המקומות המטונפים, ועל ידם זוכים גם באחרית הימים האלה אשר נמצאים בשפל המדרגה, לחפש ולדרוש גם שם את ה' יתברך, ולחזור אליו יתברך בתכלית העליה. נמצא ששניהם התקיימו.

ח. עיין תולדות יעקב יוסף (פרשת פיקודי ג): "כי גלות הגשמי נמשך מגלות הרוחני", וכן מבואר מדברי רבינו בס' לו. והדבר מתבאר ביותר, כאשר מעיינים בכל דברי הזוהר שם, שכותב כי ענין גלות ישראל מהותו היא שחסר ב'בירור הלכה', ועל זה גופא מבואר בהמשך דברי הגמ' הנ"ל (בשבת קלח:), שעיקר כוונת חכמים שאמרו "עתידה תורה שתשכח", נאמרה לענין החסרון ב'בירור הלכה'. נמצא שספר הזוהר אשר יוציא מהגלות, יבטל את חסרון 'בירור ההלכה', וממילא ימנע את שכחת התורה.

הרחבה בענין זה מדברי הזוהר והאר"י הקדוש, ראה הערה 1 ב'עיונים' על מאמר זה בסוף הספר.

בספר חיי מוהר"ן (סי' קפט) מסופר כי לאחר שגילה רבינו סוד נפלא זה, כיצד מרומז רשב"י בעצמו בפסוק שהביא לראיה, נענה מוהרנ"ת ואמר לרבינו: "רבי שמעון יש לו גם כן בודאי הנאה מזה, הינו מזה החדוש הנפלא. השיב [רבינו] הן, אחר כך ענה ואמר: רבי שמעון בעצמו הוא ענין אחר", וכאן הוסיף לגלות עוד, היכן נרמז "רבי שמעון בעצמו", כדלהלן:

וְדַע שֶׁעַד כֵּאֵן נִרְמַז בַּפְּסוּק "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ", עֲנִינֵנוּ שֶׁל סֵפֶר הַזֹּהָר שֶׁנִּתְחַבֵּר עַל יְדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא בֶּנוֹ שֶׁל יוֹחָאִי הַמְּרוֹמָז בַּפְּסוּק. וְעַתָּה יִתְבָּאֵר שֶׁהַסּוּד שֶׁל "רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַצְמוֹ", הוּא מְרֻמָּז בַּפְּסוּק אַחֵר.¹

כִּי דַע כִּי הַתֵּנָא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת מֵה שֶׁכְּתוּב: (דניאל ד'): "עִיר וְקָדִישׁ מִן שְׁמֵינָא נְחִית", שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא: מֵלֶאךְ קָדוֹשׁ שִׁיּוּרֵד מִן הַשָּׁמַיִם, וּפְסוּק זֶה עוֹלָה בְּרֵאשִׁי

הֵם אוֹתִיּוֹת יוֹחָאִי – אֲבִיו שֶׁל רִשְׁבִּי זִיע"א. וְזֶה שְׁמֻרְמֻז וּמְגֻלָּה הַפְּסוּק: כִּי לֹא תִשְׁכַּח הַתּוֹרָה, וְזֹאת יִתְקִיִּים מִפִּי זִרְעוֹ, לִרְמֹז שֶׁהַגּוֹרֵם לִמְנִיעַת שִׁכְחַת הַתּוֹרָה יִהְיֶה מִפִּי זִרְעוֹ דִּיקָא, הֵינּוּ מִכַּח הַחִידוּשִׁים וְהַגִּילּוּיִים שִׁיתְגַּלּוּ מִפִּי קִדְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהוּא זִרְעוֹ שֶׁל אִישׁ זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מְרֻמָּז וְנִסְתָּר בְּסוֹפֵי תִיבוֹת בְּזֶה הַפְּסוּק, שֶׁהוּא הַתֵּנָא יוֹחָאִי, וְזִרְעוֹ שֶׁל יוֹחָאִי הֵלֵא הוּא בֶּנוֹ רִשְׁבִּי זִיע"א, אֲשֶׁר גִּילָה אֶת סוּדוֹת הַזֹּהָר הַקָּדוֹשׁ.²

כִּי כִּפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר לַעֲלֵי עַל יְדֵי זִרְעוֹ שֶׁל יוֹחָאִי שְׁמֻרְמֻז בְּזֶה הַפְּסוּק בְּסוֹפֵי תִיבוֹת פֶּנִּ"ל, שֶׁהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, עַל יְדֵי – בִּאֲמִצְעוֹת סֵפֶר הַזֹּהָר שֶׁגִּילָה, לֹא תִשְׁכַּח הַתּוֹרָה. וְכִמְאֵמֵר הַזֹּהָר: כִּי בְּזֶהֱרָא דָא שֶׁהֵם סוּדוֹת הַתּוֹרָה שִׁיצְאוּ "מִפִּי זִרְעוֹ" שֶׁל יוֹחָאִי יִפְקֹן מִן גְּלוּתָא פֶּנִּ"ל.

הערות

ט. נמצא שבפסוק זה בעצמו מתגלה לעינינו איך בתוך הנגלה שבתורה חבויים נסתרות סודות התורה, והם אשר מאירים את חלק הנגלה ומגינים עליו שלא ישכח, כי לפי פשוטו של מקרא: "כי לא תשכח מפי זרעו", עדיין נשאר הדבר סתום, כי לא מובן איך תימנע שכחת התורה ועל ידי מי. אבל חלק הנסתר שבפסוק זה שמרומז בסופי תיבות הוא המאיר ומגלה את החלק הסתום, שהבטחה זו תתקיים על ידי זרעו של יוחאי. וזה שפותח וכותב: "ועתה בוא וראה וכו'", כלומר, עתה, אחרי שנתבאר כי חלק הנסתר שבתורה, דהיינו ספר הזוהר, הוא שמאיר את חלק הנגלה שבתורה ומגן עליו שלא ישכח, בוא וראה דוגמא לדבר בפסוק זה בעצמו.

י. מדברי רבינו כאן בסוד "רבי שמעון בעצמו" נראה שבא להוסיף ולרבות על מה שדיבר עד כאן, כי כל האמור לעיל לא עסק ב"רבי שמעון בעצמו", והדבר צריך ביאור. ומקובל אצל אנ"ש לבארו בשני אופנים.

אופן ראשון: בפסוק 'כי לא תשכח מפי זרעו' נרמז רשב"י בעקפי"ן כ"זרעו של יוחאי", אבל לא מרומז שם שמו של "רבי שמעון בעצמו" [ובוודאי יש גם בזה סוד, מדוע שם רמזה התורה את עניינו של רשב"י על שם אביו דייקא], וכעת מגלה לנו היכן מרומז "שמו" של רבי "שמעון" בעצמו.

אופן שני: הרמז הראשון שהביא מפסוק 'כי לא תשכח מפי זרעו', בא לגלות את סוד "ספר הזוהר" שחיבר רשב"י, שיש בכוחו למנוע את שכחת התורה. ועתה מוסיף רבינו לגלות באיזה פסוק נרמז סוד נשמתו וכללות כל עניינו של רשב"י בעצמו, וכמובא (עמק המלך שער א, ד, בשם הרמב"ן) שכל אחד מישראל מרומז בפסוק אחד בתורה. וזוהי כוונתו באמרו "סוד רבי שמעון בעצמו", דהיינו העניינים הכלולים בעצם נשמתו, ולא רק פרט אחד שבו, שהוא ספר הזוהר שלו.

וראה עוד, אופן שלישי, שמתבאר על פי פשוטו של הפסוק שמביא, בהערה הבאה.

המשך למאמר זה, להודיע כי הענין הזה שדיבר עליו לעיל, זה נפעל ונשלם בדורנו על ידו ועל ידי תורותיו, כי תורותיו כלולים מכל הסודות שבזוהר וכל ספרי הקבלה ראשונים ואחרונים כמובא (בהקדמת מוהרנ"ת לליקו"מ), והם נמשכים ומתחדשים תמיד בבחינת "נחל נובע מקור חכמה"^{יב}, ועל ידי תורתו נמשך אור הזוהר בדור האחרון עד ביאת המשיח^{יג}. נמצא שהבטחת רשב"י כי בזוהר דא יפקון מן גלותא^{יד}, יוצאת לפועל בדורנו על ידי הספר הקדוש הזה^{טו}.

תבות 'שמעון', והוא רמז שרבי שמעון הוא בחינת מלאך קדוש שיורד מן השמים^{טז}.

התגלות אור הזוהר בדור האחרון:

המאמר מסתיים בתיבת וכו', וכפי שמובא בחיי מוהר"ן (סי' קפט) סיים רבינו ואמר: "וְעֵכָשׁוּ יֵשׁ נִחַל נֹבֵעַ מִקּוֹר חֲכָמָה (משלי יח, ד)", ורמז בזה על עצמו, כי שמו הקדוש: נחמ"ן מרומז בפסוק זה בראשי תיבות. והוא

הערות

יא. עדיין צריך קצת ביאור, איך פשטות הפסוק מתפרשת על רשב"י, ואיך הוא מגלה את 'סוד רבי שמעון בעצמו' (מלבד הראשי תיבות של הפסוק). ונראה לבאר על פי דברי רבינו בליקו"מ תנינא סי' ז', וזה לשונו שם: "ואפילו כשמגיע זמנו [של הצדיק הרחמן] להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה. רק עיקר השלימות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן וכו'. כי כשנשאר דעתו למטה על ידי בן או תלמיד, נחשב כאילו הוא בעצמו ממש נשאר בעולם". ומכללות דברי רבינו שם מבואר, שיש בזה ענין גדול ונורא ותועלת נפלאה שנשמתו של הצדיק בעצמו תישאר לשכון בזה העולם גם לאחר הסתלקותו, על ידי שיש מי שלומד את דעתו ותורתו שהשאר בעולם. ומובן שענין זה מתקיים גם לגבי נשמת רשב"י זיע"א, כי הוא הותיר לדורות את דעתו הקדושה בספר הזוהר הקדוש שחיבר, וכפי שהובא לעיל שעל ידו ייצאו ישראל מן הגלות.

וזה שמוסיף רבינו לגלות "ודע" שלא רק ספר הזוהר נשאר לנו מרשב"י, אלא "רבי שמעון בעצמו" גם הוא נשאר להיות בזה העולם על ידי דעתו, היינו ספר הזוהר, שהותיר בעולם. וסוד זה מרומזו היטב גם במשמעות הפסוק "עיר וקדיש מן שמיא נחית", שהוא ראשי תיבות 'שמעון', ופירושו הוא 'מלאך קדוש שיורד מן השמים'. כי אמנם נשמת רשב"י היא בחינת 'עיר וקדיש' – מלאך קדוש שעולה ומתדבק במקום שעולה בעולמות העליונים, אבל על ידי שהשאר בעולם דעתו הקדושה, היינו ספר הזוהר שלו, אזי 'מן שמיא נחית' הוא בעצמו יורד מן השמים ונמצא פה איתנו בעולם הזה, "כי כשנשאר דעתו למטה על ידי בן או תלמיד, נחשב כאילו הוא בעצמו ממש נשאר בעולם".

יב. עוד נרמז בסוד "נחל נובע מקור חכמה", מה שאמר רבינו "אני נהר המטהר מכל הכתמים", כפי שמוביא מוהרנ"ת בחיי מוהר"ן שם, כי בחינת רבינו הוא סוד 'נחל' ו'נהר' המטהר מכל הכתמים. ובאמת שני עניינים אלו של התחדשות תורתו כנחל נובע, והטהרה שגורם כנהר המטהר, ענינים אחד, כמו שמבאר בפתחה לביאור הליקוטים על פי דברי מוהרנ"ת, שכוננת 'נהר' זה הוא על תורותיו הקדושים, שהם המטהרים כל אחד שעוסק בהם מכל הכתמים.

יג. כי ענין אור 'הזוהר', שנתבאר במאמר לעיל שבכוחו למנוע את שכחת התורה, צריך להתגלות ולהאיר בכל דור ודור, כל פעם באופן ובצורה הנדרשים לפי מצב הנפשות של אותו הדור דווקא, ועל כך מיוסדים ספרי הקבלה שבכל דור. ורבינו הקדוש המשיך והוריד בעולם את התגלות הזוהר בדורנו, בספרו הקדוש הזה, ה'ליקוטי מוהר"ן', אשר נכתב בסגנון ובצורה מיוחדת, ושקל בפלס את מנין ומספר התיבות שבכל מאמר, כי באופן זה דווקא היה ניתן להמשיך ההארה הקדושה הזו לדורנו זה, ולכלול בו עצות ודרכים מאירים לכל אחד ואחד להתקרב להשי"ת עד ביאת המשיח

(כפי שאמר רבינו בפירושו. עיין שיחות הר"ן סי' ר"ט ובחיי מוהר"ן סי' שכ"ב, ועיין עלים לתרופה מכתב שע"ד).

יד. וממילא, ע"י ספר הליקוטי מוהר"ן, נמצא גם רבינו בעצמו איתנו, כפי שהבאנו לעיל (הערה יא), מדבריו הקדושים בליקו"מ תנינא סי' ז', שכל זמן שיש בעולם את דעת ותורת הצדיק, נחשב שהוא בעצמו נמצא בעולם.

תפילה לל"ג בעומר

תפילה זאת מיוסדת על פי המאמר הנ"ל, ומה טוב לאומרה על קברו הקדוש של רשב"י ז"ל, מי שזוכה לבוא לשם, אך גם מי שלא הגיע לקבר הרשב"י כדאי שיאמרה כי התפשטות נשמת הצדיק הוא בכל העולם כמובא בזהר הקדוש.

בגוף הוה, כל מה שעברתי מעודי עד היום הוה, מה שאני זוכר עדן ומה שנשכח ממני, היספיקו כל אילי נביות לבאר ולספר אפס קצה מהפגמים שפגמתי ביום אחד כפי מה שזונעים הפגמים במקום שזונעים כפי שרש נשמתי, ומכל שכן וכל שכן מה שפגמתי בכל הימים שעברו עלי מיזם היותי עד היום הוה, (ובפרט וכו') מי יוכל לספר, מי יוכל לשער, מה אדבר מה אתאונן, מה אומר מה אדבר ומה אצטרק.

רבנו של עולם, תן בלב הצדיק הקדוש והנורא הוה (אם יזכה להיות על קבר רשב"י יאמר: השוכן פה) ובכל כל הצדיקים אמתים לבל יסתירו פניהם ממני, ויעמדו בעדי למלצי ישר, להפוך בכותי ולבקש ולמצא בי נקודת טובות, וימליצו טוב בעדי שתקרבני אליך ברחמים, ותתן בי לב חדש ורוח חדשה תתן בקרבי, שאזכה להתעורר מעתה באמת לשוב אליך באמת ובכל שלם אי שמים הפגנו בעדי, כל בעלי רחמים ותמלה חמלו עלי כל שוכני עפר העתירו בעד מטבע ביון מצולה ואין מעמד כמותי.

רבי רבי שמעון בן יוחאי, זכרו זאת ותשימו על לב, שזכינו בדורות הללו לשמע נפלאות נוראות גדלתכם איד מרזו בתורה שעל ידכם לא תשכח התורה, כי הפסוק שהבאתם ראיה ממנו, שהוא כי לא תשכח מפי ירעו הוא סופי תבות יוחאי, ושמכם הקדוש בעצמו מרזו בפסוק ע"יר וקדיש מן שמיא נחית אשר אתם לבר יודעים סוד דברים האלה, אתם לבר יודעים גדלת ההבטחה שהבטחתם לישראל שהתורה לא תשכח מישראל על ידכם, ואיד משה רבנו עליו השלום נבא על זה בתורתו הקדושה מקדם על בן פאתי להזכיר, נא רבותי הקדושים, חמלו עלי ואל תסתכלו על כל הרע שעשיתי מעודי עד היום הוה, במחשבה דבור ומעשה, אשר המריתי אמרי אל וצעת עליון ואצתי אל תביטו במעשי הרעים, ואל תעשו עמי בחטאי, ואל אקין בעיניכם, על אשר זה כמה אשר מעוררים אותי באפלים ודבכות רמזים והתעוררות, ובכמה מיני עצות נכונות בכל יום ובכל עת, להתקרב להשם יתברך, ואני בעצם קשיות ערפי קלקלתי ופגמתי בכל זה, ואל הפייתי אוני ולבי לכל זה חוסו עלי ואל תשיתו לב לכל זה, ואל יחר אפכם בי חלילה, רק תחשבו מחשבות עוד מעתה לכל אהיה נדחה מהשם יתברך ומכם חלילה כי עדן "אין מעצור לוי להושיע" גם בעת הזאת כי אין לי שום כח עתה אלא בפי לבר, וגם זה מאתו יתברך אשר לא עזב חסדו ואמתו מעמי, ונתן כח לעזר כמותי, לבר עתה מעט דברים האלה ועל זה תמכתי ותרדתי, שתרחמו עלי ותעשו את אשר אפנה לשוב באמת להשם יתברך (ולבא לארץ ישראל מהרה בשלום, ולדבר כל זה ויותר מזה שם על ציון שלכם הקדוש), ויו הטוב ברחמי ושמע תפלתכם ויעזר ויגן וישיע אותי ואת כל ישראל למענכם, ויחיוני בתשובה שלמה לפניו מהרה, ויאחזני ולא ירפני, ואל יעזבני ואל ישני בשום אפן, עד שאזכה לשוב אליו באמת, ולהיות כרצונו הטוב מעתה ועד עולם, ויתקן בחיי את כל אשר פגמתי, בכח וזכות הצדיקים אמתים, אשר עליהם לבר אני נשען לסדר דברי אלה לפנייהם ולפני השם יתברך, בעל הרחמים יודע תעלומות "ויגבר בעדי, ויחסד לעולם מעשי ידיו אל תרף, הוציאה ממסגרי נפשי להודות את שמך, בי יסתירו צדיקים כי תגמלו עלי".

רבי שמעון בן יוחאי עיר וקדיש מן שמיא נחית, בוצינא קדישא, בוצינא עלאה, בוצינא רבא, בוצינא יקירא, אתם הבטחתם לישראל שלא תשכח התורה מישראל על ידכם, כי בזה דא יפקון מן גלותא, ואפלו בתקף ההסתרה שבתוך הסתרה בעקבות משיחא באחרית הימים האלה, הבטחתם שאף על פי כן לא תשכח התורה מפי ירענו, כמו שכתוב: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל אשר עשה, וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי ירעו" והנה עתה הגיעו הימים אשר אין לנו בהם חפץ, כי ארד עלינו הגלות ומשך עלינו השעבוד, ובכל יום אנו הולכים ודלים, ומטה דינו מאד "כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" כי נשאנו כיתומים ואין אב, ואין מי יעמוד בעדנו והנה בתקף סוף הגלות המר הזה, וכבר התחיל להתנוצץ התנוצצות משיח מימי האלהי האר"י זכר צדיק לברכה, ועמד בית ישראל משתוקקים ומתגעגעים מאד להשם יתברך, והכול חפצים לראות את שמך בהשתוקקות נמרץ ונפלא אשר לא היה קודם כמותי מימי קדם "הקיצותי ועודי עמד", פאתי עד קץ כל הדורות ועודי עמד עדן אנו אחוים בך, ומשתוקקים לעבודתך בכלות הנפש אכל אף על פי כן, גם גדל רחוקנו ממך בעתים הללו הוא גם כן בלי שיעור, כי טבענו ביון מצולה ואין מעמד באנו במעמקי מים ושבילת שטפתנו וראה את עמך ישראל מרודים מאד, אשר אי אפשר לבאר ולספר גדל התגרות הבעל דבר אשר התגרה בנו מאד, עד אשר הפיל אותנו מאד והנה אנכי בעיני מי אנכי לספר צרות ישראל, רק אתם לבר ידעתם את כל המעמד ומצב של ישראל באחרית הימים האלה אך פאתי לספר ולצעק עלי ועל נפשי, על עצם רחוקי מהשם יתברך, ועצם פגמי ועוונותי הרבים ופשעי העצומים, ו"על אלה אני בוכה עיני עיני יורדה מים", כי איני יודע שום דרך איד להחזיר לי הכח הקדוש, ואיד לזכות לתשובה שלמה, ובאיוזה דרך אתחיל לעזוב דרכי הרע ומחשבותי המגנות, ואיד ובמה אפנה לתקן קלקולים ופגמים כאלה "לא ידעתי נפשי, אנה אני בא", אנה אוליך את תרפתי העצומה, אנה אברך, אנה אטמן מפני בשתי וכלמותי, ואמר להרים פסוני ולבטעות נפלי עלי, אוי מה היה לי, אוי מה היה לי, "על בן אמרתי שעו מני אמר בבכי", אולי יחוס אולי ירחם, כי אין מעצור לוי להושיע גם אותי בעת הזאת, כי הרבה רוח והצלה לפניו, כמו שכתוב "הן כל תוכל ולא יבצר ממך מוֹמֶה, ומי יאמר לך מה תעשה" על בן פאתי בעני פפתח, רש דל ואביון, נגוע ומענה, מבקבל ומטרף עני וכואב, לצעק ולעוק לפני הדרת קדשתכם:

רבי רבי רבי "אבי אבי רבב ישראל ופרשיו", נהירו דבוצינא דאורייתא, "עורה למה תישן", איד תוכלו לסבול צרות ישראל, קומו והתעוררו עם כל הצדיקי אמת להסתכל ולראות במרירות צרות נפשנו, "הקיצו ורגנו שוכני עפר", קומו ישיני מכפל לסעדינו צדיקי יסודי עולם, קומו בעזרתנו בעת צרה הזאת, חוסו וחמלו על כל עדת בני ישראל, ובתוכם עלי החוטא והפגום המלא חטאים מכף רגל ועד ראש אתם ידעתם "את כל התלאה אשר מצאתנו" מיום גלות הארץ עד הנה, כל מה שעבר על כלל ישראל בכלליות, ובפרטיות מה שעבר על כל אחד ואחד ובפרט מה שעבר עלי מיזם שגאולו ונבראו וגאולו ונעשו נשמתי ורוחי ונפשי וגופי, כל מה שעבר עלי בכל גלגול וגלגול, ובפרט מה שעבר עלי

נפתחים השערים להבנת הפשט בספה"ק ליקוטי מוהר"ן

שיחה מיוחדת לרגל הופעת ביאורו המושלם של הגה"ח רבי משה קרמר שליט"א המנגיש את הליקוטי מוהר"ן לכל אחד וללא רק מחצדי חקלא!

עם הופעת הספר הנפלא שמכה הדים בברסלב, ומעורר התעניינות תקדימית בקרב אלפי אנ"ש בארץ ובעולם, ישבנו לשיחה מרתקת עם חברי מכון 'מעיינות' המוציאו לאור, לשמוע את הסודות הנסתרים מאחורי הקלעים של הנגשת הליקו"מ בכלל, והוצאת הביאור הנוכחי בפרט, אשר בלי ספק מוזה ציון דרך מרכזי ושלם חדש בכל הנוגע ללימוד והבנת הליקוטי מוהר"ן בדורנו

פרטים מעניינים מאחורי הקלעים של היצירה המופלאה * על קמפיין 'מחצדי חקלא' * סגנונו המיוחד והחריג של הליקו"מ * הסטיגמה הרווחת שלא כל אחד יכול להבין את מאמרי הליקו"מ * התמסרותו של הגר"מ קרמר שליט"א למשימת הנגשת הליקו"מ * השתלשלות עריכת ועיצוב הליקוטי מוהר"ן מתקפ"א ועד לצורתו הנוכחית * עדותם של זקני וגדולי אנ"ש בדור הקודם בעניין * הספר שבעודו בעריכתו כבר נחטף והופץ לאלפים, ונקרא בשקיקה עצומה * טעמו וראו כי טוב ה'

הושקעו מאמצים אדירים ועריכות חוזרות על מנת ללטש ולצחצח את ניסוח הביאור וזרימתו העקבית, להנאת הלומד ותועלתו.

אחרי שהבנו במה מדובר, נפנה לשמוע על העובדות ש'מאחורי הקלעים'. נבקש להתחיל דווקא מהסוף: נחשפנו כמו כולם לקמפיין המסתורי של 'מחצדי חקלא' שהציף את ריכוזי אנ"ש בחודשים האחרונים, שהתברר לבסוף כהכנה לבשורה על הוצאת הביאור. מהו המסר העיקרי שהובע בקמפיין זה?

נדמה כי מרגע שנחשף במודעה האחרונה שהכוונה לביאור על ליקוטי מוהר"ן, נקלט המסר הברור מיידית, שכן הקמפיין כולו מבוסס על תחושה שלצערנו רווחת מאוד בקרב אנ"ש, שהבנת הליקוטי מוהר"ן אפשרית רק לבעלי תריסין, תלמידי חכמים ומקובלים, או בקיצור 'רק למחצדי חקלא' כלשון הקמפיין, ואילו אברך רגיל ובוודאי בחור ישיבה לא יוכל להבין מאמר בליקו"מ מתחילה ועד סוף.

מציאות זו גרמה לכך שרבים מאוד כשהחלו ללמוד ליקוטי מוהר"ן, התייאשו מראש מהבנת חלקים שלמים בכל תורה, והתמקדו רק בקטעים יותר בהירים בסגנונם וקלים להבנה, מה שגרם ללימוד של טלאים טלאים, והביא בהכרח חוסר חשק בלימוד הספר הקדוש עד לכדי הזנחת הלימוד

לפני שניגש לסיפור שמאחורי הספר, אנו מבקשים לשמוע בקצרה על מה מדובר, מהי מהות הספר ואיזה חידוש הוא מביא לעולם?

מדובר כמובן בספר ליקוטי מוהר"ן עם ביאור משולב בתוך דברי רבינו, מאת הגאון החסיד רבי משה קרמר שליט"א, הביאור ערוך בצורה בהירה וקולחת המתאימה ומובנת לכל אחד, מבחור ישיבה ועד למעיינים מופלגים שיתענגו גם הם מהבהירות והיסודיות.

החידוש העיקרי שבביאור זה בולט בשני מישורים:

א. תוכן הביאור כשלעצמו שנסלל ביגיעה גדולה על ידי הגר"מ שליט"א, ומבוסס על לימוד מעמיק של דברי רבינו, ובירורם וליבונם במשך עשרות שנות עיון בתורתו, מה שהניב בהירות והבנה נדירים במאמרי הליקוטי מוהר"ן (כפי שעוד נרחיב בהמשך השיחה).

ב. הקפדה מיוחדת שהביאור יכלול הסברת כל תיבה ותיבה בדברי רבינו, על דרך הפשט, ויישוב כל דבר מורכב וקשה בדבריו, כאשר הלומד מקבל הסבר ברור לכל אורך התורה, ושולט בהבנת כל הראיות, המקראות, והמושגים. במקום שנדרש נוספת הקדמה לפני תחילת הענין או סיכום בסופו, כך שהלומד יוצא ותלמודו בידו בלי גמגומים ובלי להסתפק בהבנות כלליות ומעורפלות. בנוסף

שמואל הורביץ, והרביעית המדוברת בשנת תשכ"ט, כאשר מאז ועד היום מבוססים פחות או יותר כל המהדורות על עריכה זו.

מלאכה רבה זו כבר הקלה על הלומדים, בעיקר בכך שמנעה מהם שגיאות רבות שתוקנו אז, וסייעה להם בהמצאת מראי מקומות ומקורות שמזכיר רבינו בדבריו, אך המעיין לא ידע היכן למוצאם.

אבל הבעיה העיקרית עדיין לא נפתרה, איך מקרבים את הבנת הליקו"מ גם למי שאינו מעיין גדול?

אכן, השלב הבא בתהליך הנחלת הליקו"מ לרבים, היה בהתמסרות הגר"מ שליט"א למסירת השיעורים היומיים בליקו"מ, השיעורים נמסרו מדי ערב בבית המדרש הגדול 'ברסלב' במאה שערים בירושלים (השוה!), באותם ימים היה בדבר משום חידוש נפלא, שיעורים קבועים המבארים את הליקוטי מוהר"ן על הסדר! (אגב, השיעורים שהחלו לפני למעלה מיובל שנים, נמשכים עד עצם היום הזה, לאורך ימים ושנים טובות). הרה"ח רבי מיכל דורפמן זצ"ל שנשא על עצמו את אחריות הכולל בביהמ"ד, ראה חשיבות עצומה בשיעורי הגר"מ בליקו"מ, הם היו לידו אבן הפינה של סדרי הכולל, וההשתתפות בהם היתה חובה מוחלטת לכל חברי הכולל, כמו כן היה הוא בעצמו מקליט מדי יום את השיעור לזכרון.

יצויין כי גדולי וזקני אנ"ש דאז, שהיו בין שומעי השיעורים, הפליאו את בהירותם הגדולה, והעידו כי מהם אפשר ללמוד את דרך הלימוד בליקוטי מוהר"ן (לשון החסיד רבי לוי יצחק בנדר, ראה בהסכמת החסיד רבי מיכל דורפמן לספר מעיינים בנחלים), בין גדולי אנ"ש שבלטו בגילויי שבח מיוחדים על דרכו הנפלאה בביאור הליקו"מ בשיעוריו ובכתביו, היו חמיו הגדול החסיד רבי גדליה קעניג זצ"ל, החסיד רבי שמואל שפירא זצ"ל, החסיד רבי אלחנן ספקטור זצ"ל, החסיד רבי בנימין זאב חשין זצ"ל, החסיד רבי משה רוזנטל זצ"ל, החסיד רבי נחום יצחק פרנק ואחיו רבי צבי פסח זצ"ל, שכל אחד מהם התבטא בדרכו ובסגנונו בדברי הילול ושבח על הארת העיניים הנדירה שפותח בספר הליקו"מ ואכמ"ל.

בד בבד, ובמשך כל השנים התייצב הגר"מ שליט"א בכל הזדמנות, וזירז ועודד את אנ"ש 'זאך נעמען

לגמרי, וכמובן מנע מהם את התענוג הנפלא של ידיעת והבנת תורה שלימה על כל קשריה, שכידוע לימוד זה מביא להתקשרות פנימית ועמוקה לרביה"ק, ומאיר ללומד התנוצצות נשגבת בגדולת רבינו. ומיותר להאריך עוד במעלת הלימוד וההבנה של הליקוטי מוהר"ן, שרבינו בעצמו הפליג בזה עד אין שיעור (עיין חיי מוהר"ן חלק מעלת תורתו וספריו הקדושים).

מה באמת גורם לקושי הגדול בהבנת הליקוטי מוהר"ן?

קושי זה מורכב לכאורה משני מאפיינים עיקריים של הליקו"מ, ראשית ריבוי מושגי הקבלה השזורים כמעט בכל שורה. שנית הסגנון המיוחד והעמוק מאוד של הספר, כאשר כל תורה כוללת כמה וכמה עניינים המקושרים אחד לשני בקשרים גלויים ונסתרים, כידוע, וכפי שציין רביה"ק בעצמו בשיחתו האחרונה הידועה עם מוהרנ"ת. ובתוך כך גם סגנון הניסוח והשפה של המאמרים, שייחודית לספר קדוש זה, ומוסיפים לקושי ההבנה למי שלא הורגל בו.

נו, ומהו הפתרון לבעיה חמורה זו, הרי אנו יודעים שכל הגאולה תלויה בכניסתו של הליקו"מ לעולם!?

ובכן, את השאלה הזו בדיוק, שאל את עצמו הגה"ח רבי משה קרמר שליט"א כבר לפני חמישים שנה ויותר, כשזיהה את הקושי המדובר. הדבר בער בעצמותיו ולא נתן לו מנוח, עד שהלך והתמסר כל כולו במשך יותר מיובל שנים לתפקיד קדוש זה, לפתור את הקושי על ידי הנגשת והבהרת דברי רבינו בשפה ברורה שתהיה שווה לכל נפש, כפשוטו ממש, באופן שגם נער יבינם.

ראשית עשייתו של הגר"מ בענין היתה עוד כאברך, בשנת תשכ"ט, אז הוא נרתם בכל כוחו ומרצו לפרויקט העריכה המחודשת של הליקוטי מוהר"ן, שבה תיקן אלפי תיקונים ומראי מקומות חדשים, מהדורה זו של הליקוטי מוהר"ן נדפסה ביוזמת ועל ידי הרה"ח רבי אריה ויינשטוק שליט"א (לרפו"ש).

במבט היסטורי, מצטרפת עריכה זו לשלושת העריכות העיקריות של הליקו"מ שנעשו במשך הדורות, העריכה הראשונה בשנת תקפ"א על ידי מוהרנ"ת, השניה בשנת תרל"ו ע"י מוהר"ן מטשעהרין, השלישית בשנת תרצ"ו ע"י החסיד רבי

צום ליקוטי מוהר"ן' (לקחת את עצמם ללימוד הליקו"מ), הדברים שבערו בקרבו כגחלי אש, האיצו וקידמו יוזמות רבות של יקירי אנ"ש להנחלת הליקוטי מוהר"ן לרבים, אם במלגות ואם במבחנים וכדומה. ובס"ד אט אט החלה מגמה של צעירי אנ"ש המתעניינים בלימוד והבנת הליקו"מ.

יחד עם זאת קבע הגר"מ שליט"א בשעתו גם סדר של שיעורים עיוניים בעומק דברי רבינו, מובן שסדר הלימוד הזה התנהל לאיטו לרגל עומקם והסתעפותם של דברי רבינו, כמים שאין להם סוף, ועל כל מספר שורות במאמר יוחד שיעור נפרד. מי שנטל את היוזמה הברוכה להקליט את שיעורי העיון למען יעמדו לדורות, היה הרה"ח היקר רבי יוסף חשין שליט"א (בס"ד גם מהם היה יתד ופינה לחלק מן הביאור שבו אנו עוסקים במסגרת זו).

לפני כעשרים וחמש שנה נפל דבר בברסלב, החלה יוזמת העמוד היומי בליקו"מ שהכניסה רוח חדשה בין אנ"ש בלימוד ספרו של רבינו, והעלתה דרישה גדולה מאלפי אנ"ש די בכל אתר ואתר, שגם הם מבקשים לזכות ללימוד ולהבין את הליקו"מ. הגר"מ שליט"א נפנה על אתר לפרויקט עצום של הקלטת שיעורים תמציתיים על כל הליקו"מ בהסברת הפשט בבהירות, לפי מתכונת העמוד היומי. שיעורים אלו הוקלטו והועלו לקו הטלפון של מערכת 'אוצרות ברסלב', ומשם נפוצו על פני כל הארץ, כאשר אלפי אנ"ש מוצאים שם סוף סוף את אשר קיוותה נפשם.

וכעת לענייננו, מה גרם ליוזמה הנוכחית להעלות את הביאור על הכתב, כביאור משולב על הליקו"מ?

הדרישה העצומה עלתה וניצבה מהשטח מפייהם של המוני אנשי שלומנו, זה היה לפני כעשרים שנה, שורות חסידי ברסלב התרחבו והתרבו במהירות, דור חדש וגדול כ"י נולד בברסלב, ובמקביל נחשול עצום של מתקרבים חדשים זכו לטעום מטוב סחורתו של רבינו [אגב, תופעה על-טבעית שהתפתחה במקביל לפתיחת שערי ציון רבינו באומן]. אורו של הצדיק כבש את ליבם של המוני מקורבים, אך דא עקא את הליקוטי מוהר"ן לא הצליחו להבין.

היה ברור שלא ניתן להסתפק בהפצת ההקלטות והשמעתם בקו 'אוצרות ברסלב', שכן אינה דומה שמינה לראיה, וכשהלומד רואה את הביאור מול

עיניו הריהו מבינו ביתר שאת וביתר צלילות ובהירות. כמו כן נפקד מקומם של המוני אנ"ש שאינם מבינים את שפת ה'אידיש' ולא יכלו להתענג על השיעורים, בנוסף, גם ישנם רבים מאוד שמטבעם אינם מסוגלים או אין באפשרותם ללמוד מתוך האזנה לשיעור, ומשכך צף ועלה ההכרח להעלות את הביאור הנפלא עלי ספר.

הרה"ח ר' נחמן אטינגר שליט"א החליט להתחיל להניע את הפרויקט (כהמשך לפרויקט הקלטות העמוד היומי שהזכרנו קודם). הוא רתם את הרה"ח רבי בצלאל פרידמן שליט"א למלאכת כתיבת הביאור מתוך הקלטות השיעורים, תוך שהגר"מ משתתף בעצמו במלאכה ובדוק ומגיה כל פרט, ובתוך כך גם נטה ידו וכתב חלקים גדולים בביאור.

אמנם, אנו כחסידי ברסלב האמונים על גודל המניעות על ענינו של רבינו, יכולים לשער שכגודל מעלת העניין כך רבו עליו מניעות וקשיים. ולדאבוננו לבסוף הצליח מעשה שטן והפרויקט נעצר והושבת בעודו באיבו. ומאז ולמשך כ-15 שנה דמם הפרויקט הקדוש וההכרחי הזה.

ובינתיים, מה עלה בגורל החלק שכבר כן עלה על הכתב?

אכן שאלה במקומה. דבר פלא התרחש, שלא נראה בשום ספר (כמעט), גליונות עם מאמרים יחידים מתוך הספר החלו לעבור מיד ליד כקונטרסים, הם נחטפו ונלמדו בשקיקה, קהל אנ"ש לא ראה כזאת והתלהב נוכח הפלא החדש, ללימוד תורה בצורה יסודית ולהבינה הדק היטב בקלות ובהירות גדולה. וכך עוד לפני שהושלם החיבור כבר הגו בו מאות מאנ"ש, מה שהותיר ציפיה גדולה והמתנה דרוכה ליום בו יופיע הספר סוף סוף.

גם משפיעי אנ"ש והמחברים שביניהם, שחיברו ביאורים שונים על הליקו"מ, לא זזה ידם מתוך ביאורו של הגר"מ, אם מתוך שיעוריו הבהירים שמבארים כל דבר הקשה, ואם באותם חוברות מתוך הספר שבאו להנות מאורם (כפי שמעיד הרה"ח רבי בצלאל פרידמן שליט"א). בס"ד זכה הגר"מ שליט"א לשמש כצינור מרכזי להנחלת והבנת הליקו"מ, כאשר עד היום רוב החיבורים שיצאו בדורנו בביאורים וחיידושים על הליקו"מ מבוססים על שיעוריו אם מעט ואם הרבה.

מתי שוב התעורר וקם הפרויקט הגדול של כתיבת הביאור לתחיה?

בשנים האחרונות, בעידודו וזירוזו של הגר"מ קרמר שליט"א שמובן מאליו עד כמה הספר הנוכחי יקר לליבו, נכנס מכון 'מעיינות' בעובי הקורה, עורכי המכון הבינו כי לאור ההתפתחות הגדולה שחלה בתחום הביאור המשולב בעולם העריכה התורנית, ראוי לערוך מחדש גם את המאמרים שכבר נערכו לפני כעשרים שנה, לעצב אותם מחדש בחלוקה לביאור משולב ולהערות ועיונים [בתבנית 'שוטנשטיין'], וכמו כן לנסח מחדש את הביאור מתחילתו בשפה שוטפת וקולחת, כך שיאחד וישולב היטב עם הביאור על המשך המאמרים שנכתבו מראשיתם.

במלאכה זו עומדים לנגד עינינו דברי זירוזו של הגר"מ שמצטט באזנינו רבות מה שמובא בליקו"מ סי' נ"ח, שבעת שמוציאים את דברי החכמה (של הצדיק) צריך לדקדק שיהיו מפוארים ולא נבזים ח"ו, ויתקיים בהם "דברי פי חכם חן".

חששות כבדים עלו בליבנו כאשר התחלנו את עבודתנו, הבנו את כובד האחריות המוטלת עלינו לדייק ולקלוע בכל דבר לכוונת הדברים, כפי שהובעו בשיעורי הגר"מ שכידוע הינם מדויקים מאוד כמעט בכל מילה, ומאידך לשמור על רהיטות הלשון בלי להרחיב יתר על המידה, כפי שנהוג לפעמים בשיעור הנמסר בעל פה, וביותר כאשר באנו לשלב הדברים בתוך דברי רבינו, שבוודאי מלאכה רבה היא לשבץ כל תיבה במקומה הנכון, בלי לעוות משום כך את משמעות הענין.

אכן שמע אלוקים הקשיב בקול תפילתנו, ובחסדי ה' זכינו שהדברים שבאו לפני הגר"מ מצאו חן בעיניו, ואישר בשמחה רבה כי הם תואמים לדבריו ולכוונתו, ומאז והלאה זכינו שהגה"ח רבי משה שליט"א עומד ומכוון את המלאכה על כל צעד ושעל, ומגיה את הדברים מדי פעם.

מה נשיב לה', על הזכות המרגשת להשתתף במלאכת הוצאת הביאור הגדול לאור, ובפרט לראות בהדפסתו והופעתו בשמי ברסלב לאחר עשרות שנות המתנה ויגיעה.

אילו מאמרים נכללים בכרך הראשון הנוכחי, ומה בנוגע להמשך?

הכרך הנוכחי כולל את קבוצת מאמרי רבה בר בר חנה, שהם מסי' א' ועד ט"ו. כאשר העבודה על הכרך השני הינה בעיצומה, ובתקופה שבתקופה הקרובה כבר ישמעו בשורות טובות לגבי ההמשך.

אם יורשה לשאול, לנוכח הביקוש העצום וההד הציבורי הנרחב עם הופעת הספר, האם הנכם נערכים להדפסה בסדרי גודל מיוחדים?

בהחלט כן. החלטת המערכת היתה להדפיס כמות של כמה אלפי עותקים כבר במהדורה הראשונה, שבדרך כלל סדרי הגודל הם הדפסות של 500 עד 1000 עותקים, מתוך הבנה שאין מדובר בהוצאת ספר מן השורה, אלא בספר המהווה פתרון פלאי ומיוחד שרבים מצפים ומייחלים לו.

ולסיכום האם מעתה יוכל כל אחד ללמוד ולהבין בקלות תורה בליקו"מ?

בוודאי! זהו אכן המסר העיקרי ששיר הקמפיין המקדים "לא רק למחצדי חקלא!". אין ספק שכל אחד שייך ללימוד הליקוטי מוהר"ן ויכול להבין את פירושו הפשוט על בוריו, שכן רבינו הקדוש גילה את תורותיו לכולם בלי יוצא מן הכלל, מן הגדול שבגדולים ועד הקטן שבקטנים (כלשון מוהר"נ"ת). ובס"ד כעת יוצאים לאור הכלים שבאמצעותם יוכל כל אחד להתחבר לתורתו הקדושה.

הספר הנוכחי פותח בעז"ה את שערי הלימוד וההבנה של הליקו"מ לכל אחד בלי יוצא מן הכלל, גם בחורי ישיבות ובעלי-בתים שאינם מורגלים בספרי החסידות ומושגי הקבלה, יוכלו ללמוד ולהבין היטב את הליקוטי מוהר"ן בקלות ובבהירות מפתיעה, ו"מכאן ואילך יערב לכם"...

נדמה שהדרך להתקשר לתורת רבינו הקדוש, בפנימיות ובהבנה אמיתית, מעולם לא היתה קלה וקרובה כל כך. כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו!

לו יהי כדבריכם! נשתתף גם אנו בתפילה כי חפץ ה' בידכם יצליח ותשרה שכינה במעשה ידיכם, ובזכות הפצת מעיינותיו חוצה, נשמע במהרה את קול התור בארצנו, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

כשם שרבינו לכל, כך תורתו לכל!

הופיע ויצא לאור:

ספר ליקוטי מוהר"ן עם ביאור משולב מאת הגאון החסיד רבי משה קרמר שליט"א

- ביאור צח ובהיר משולב בדברי רבינו, המסביר בטוב טעם כל תיבה ותיבה בתורתו הקדושה, על דרך הפשט, עם תוספת הסבר להבנת והבנת הראיות, המקראות, והמושגים, כולל הקדמות מכוונות לפני תחילת כל ענין וסיכום בסופו.
- הביאור סולל הבנה בחירה לכל אורך המאמר ומיישר ומיישב דברים מורכבים ומסובכים המעבבים את הלומד, למען יוכל לרוץ בלימודו בקלות ונעימות תוך הבנה ברורה וצלולה של פשט דבריו הקדושים של רבינו ז"ל.
- באמצעות הביאור יוכל כל אחד ואחד מלומדי הליקוטי מוהר"ן, קטן בגדול, לצאת מן הלימוד בעז"ה עם תלמודו בידו, בהבנת תורה שלימה כעצמה, בלי גמגומים ובלי 'הסתפקות במועט' בהבנה כללית ומשורפלת.